

Budapestre vonatkozó újságcikkek

Szerző:

Lantos László

Cím:

Budapesti XVII kerület

Forrás:

Értéktároló

(Hely)

(Idő)

1968. aug. 22.

(Köt. v. füz.)

(Oldal)

Osztályozás

Tárgy

91(439Bp)09

Hely

Idő

*1968-

Személy

Helyszám

BUDAPEST, XVII. KERÜLET

Itt született a Mandarin

Mit tud magáról a szülőfalum? (Hogy fáru, csak szokásból) Irom város immár Rákoskeresztúr; Csabával, Heggyel, Ligetiel Budapest XVII. kerülete.) A Hazafias Népfrent kerületi bizottságának védnökségével szűkebb pátriájukat szerető emberek most látványos kis helytörténeti kiállításon mutatják be: mit is tud önmagáról ez a városnegyed.

Egy lelkes amatőr régész, *Epress Rezső* kiásta, s bemutatja a tárgyi emlékeket: jó tízezer esztendője ember él a Rákos patak völgyében. A régészet péceli kultúrájának nevezi a kőszeközöknek, kerámiáknak azt a csoportját,

amelyhez tartozókat Keresztúr határában is takart, s őrizgetett a föld. Kővéső, kőkalapács kapott helyet a vitrinben, s mellette a történelmi folyamatoság bizonyosságaként *kelta karperec, meg római lándzsahegy, s végül egy kis Rákóczi-kori ágyú, s mellette kuruc fokos.* A kutatók szerint *Evlja Cselebi* jóvoltából, tízkötetes munkájának hatodik-hetedik könyvéből tudjuk először, hogy ez a környék az *1600-as évek közepén jócskán lakott volt*, a hírneves török utazó írta le *Szinkotár* (Cinkota), *Körösztos* (Rákoskeresztúr), *Csapa* (Rákoscsaba), *Piecsel* (Pécel) nevét. Egy régi összeírás — 1715. augusztus havából — szerint *Keresztúr* községben lakott *Biró Balog Mihály, Szebelédi István, Balog Pál, Tótt János, Tótt Márton*... S hogy a régiek utódai századokon át megmaradtak, bizonyosság rá: *jó néhány Szebelédi család él ma is a kerületben.*

LECSAPOLTÁK

Négy érdekes akvarellen *Losó József* Keresztúr lassan feledésbe menő négy régi részét festette meg. Az egyik: a *Vigyázó-kastély kőfala és kriptája. Ma már nyoma sincs*, a falat, amely a gyönyörű kertet s a szép barokk palotát egykor elzárta a község lakói elől, lebontották, csakúgy, mint a kriptát, köveit elhordták — a kastély ma fiúnevelő intézet, a kertben pedig az új művelődési ház épült fel. A másik kép: a *vízimalom*. A história szerint századokkal ezelőtt Keresztúr a Podmanickýak birtoka volt, s akkor itt három malom működött, s jövedelmezett évente nyolcezer forintot. Egyre még magam is emlékszem, nagy kereke mellett a patak zúgó vizében én is fürödtem. Csakúgy, mint a harmadik akvarellen megfestett nádas tóban — *nyoma sincs, 1952-ben*

lecsapolták. A falu közepén volt egykori *községi kocsmára* viszont már csak a legöregebbek emlékeznek: *helyén ma szobor áll*, a régi fogadóban, mesélők, kármentő volt, s betyárok mulattak itt.

BEJEGYZÉS

AZ ANYAKÖNYVBEN

Régtől fogva sok híres-neves ember volt a mai XVII. kerület lakója. A helytörténeti kiállításon bemutatják például a rákoscsabai református templom megsárgult lapú anyakönyvét. Szalag jelzi benne egy helyen a bejegyzést: *1848. augusztus 29-én ebben a templomban kötött házasságot Jókai Mór lap-szerkesztő Laborjalei Benke Rózával.* Kultúrtörténeti tény, hogy itt élt és alkotott *Dési Huber István* és *Derkovits Gyula*, s *Rákoshegyén, a Hunyadi utca 32/b. alatti házban írta Bartók a Csodálatos mandarint.* Rákosligetén ma is villája van *Gózon Gyulának*, egész vitrin őrzi a nagy színművész és felesége, *Berky Lili* pályafutásának tárgyi emlékeit, a felejthetetlen művész 1903. március 31-én kelt főiskolai oklevelét, majd ötven évvel későbbi aranydiplomáját, a *Kossuth-díj* baherkoszorúját, magas kitüntések seregét.

A néprajzi anyag szerény: nagyon nehéz ma már régi korok embereinek viseletéből, eszközeiből, tárgyaiból valamit is fellelni. Ami van, szép és becses: a keresztúri parasztszoba sarokpadja, sublódja, a ládák mélyéről, padlásokról felkutatott ünnepi és hétköznapi ruhák felcsillantának valamit a régiek életéből. Szinte csak bizonyosságul a maiaknak, hogy falu volt itt, ahol a jelen szép terveivel immár valóságos város formálódik.

Lantos László